

Ігор ПАВЛІВ,

кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри теорії та методики фізичного виховання
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(Україна, Дрогобич) i.pavliv@mail.ru

ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ТОВАРИСТВА НА ЗЕМЛЯХ НАДСЯННЯ, ЛЕМКІВЩИНИ І ХОЛМЩИНИ (1919 – 1939 РР.)

У статті досліджується стан шкільництва українців на землях Надсяння, Лемківщини та Холмщини 1919 – 1939 рр. З'ясовано, що організація шкільної освіти Надсяння, Лемківщини та Холмщини ґрунтувалася на вимогах офіційної освітньої політики. У досліджуваній період відбулося її структурне вдосконалення. Освітні потреби українців держава не задовольняла повною мірою. Громада намагалася зберегти власну культуру, виховні традиції, згуртовуючись проти ополячення молоді. Зусиллями культурно-освітніх товариств, греко-католицької церкви розвивалися лише навчальні заклади приватної форми власності. Визначено, що головними освітніми осередками українського населення були міста Перемиськ та Ярослав. Виявлено, що у міжвоєнний період особливо успішно діяло Українське педагогічне товариство.

Ключові слова: Українське педагогічне товариство, діяльність, Надсяння, Лемківщина, Холмщина.

Літ. 26.

Igor PAVLIV,

Ph.D., Senior Lecturer
of theory and methodology of physical education
Drohobych State Pedagogical University named after Ivan Franko
(Ukraine, Drohobych) i.pavliv@mail.ru

THE ACTIVITY OF THE UKRAINIAN PEDAGOGICAL SOCIETY IN NADSYANNYA LAND, BOYKIVSHCHYNA AND CHELM LAND (1919 – 1939)

The article examines the state of schooling of Ukrainians in Nadsyannya Land, Boykivshchyna and Chelm Land (1919 – 1939). It is shown that the organization of school education in Nadsyannya Land, Boykivshchyna and Chelm Land has been based on the requirements of the official educational policy. Structural improvement of this policy took place in the studied period. The state did not satisfy the educational needs of Ukrainians to the full extent. The community tried to save its own culture and educational traditions uniting against the polonization of the youth. With the efforts of cultural and educational societies and the Greek Catholic Church only educational institutions of private property were developing. It is determined that the main educational centers of Ukrainian population were the cities of Peremishl' and Jaroslav. It is revealed that in the Interbellum period the activity of the Ukrainian Pedagogical Society were particularly successful.

Key words: Ukrainian Pedagogical Society, activity, Nadsyannya Land, Boykivshchyna and Chelm Land.

Ref. 26.

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ УКРАИНСКОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБЩЕСТВА НА ЗЕМЛЯХ НАДСЯННЯ, ЛЕМКОВЩИНЫ И ХОЛМЩИНЫ (1919 – 1939 ГГ.)

В статье исследуется состояние школьного образования украинцев на землях Надсяння, Лемковщины и Холмщины 1919 – 1939 гг. Установлено, что организация школьного образования Надсяння, Лемковщины и Холмщины основывалась на требованиях официальной образовательной политики. В исследуемый период произошло ее структурное совершенствование. Образовательные потребности украинцев государство полностью не удовлетворяло. Община пыталась сохранить собственную культуру, воспитательные традиции, препятствуя ополячению молодежи. Усилиями культурно-просветительских обществ, греко-католической церкви развивались только учебные заведения частной формы собственности. Определено, что главными образовательными центрами украинского населения были города Перемышль и Ярослав. Выявлено, что в межвоенный период особенно успешно действовало Украинское педагогическое общество.

Ключевые слова: Украинское педагогическое общество, деятельность, Надсянье, Лемковщина, Холмщина.

Лит. 26.

Постановка проблеми. Аналіз системи шкільництва на землях Надсяння, Лемківщини та Холмщини свідчить, що освітні потреби українців польська держава не задовольняла повною мірою. Тому громада, щоб зберегти власну культуру, виховні традиції гуртувалась проти ополячення молоді. Навчальні заклади підтримувалися в основному зусиллями культурно-освітніх товариств та греко-католицької церкви. Розвиток українського національного шкільництва спирався на приватну громадську ініціативу. Однак, цілісне дослідження діяльності Українського педагогічного товариства (УПТ) на землях Надсяння, Лемківщини і Холмщини (1919 – 1939 рр.) відсутнє. Частково заповнити наявні лакуни покликана дана праця.

Аналіз досліджень. Освітні процеси першої третини ХХ ст. у контексті розвитку громадсько-політичних та науково-культурних процесів розглянув дослідник Д. Герцюк [2]. Окремі аспекти національного виховання молоді у міжвоєнний період представлені у монографії Я. Яціва [18]. Характер і зміст правового регулювання шкільництва у Другій Речі Посполитій розглядає В. Яремчук [14]. Окремі сюжети діяльності україномовних шкіл на території східних воєводств Другої Речі Посполитої представлені у роботах М. Галая [1].

Освітня політика Польщі на Надсянні, Лемківщині, Холмщині фрагментарно розглянута в синтетичних працях Д. Стівбухи [10], М. Гона [3], Р. Кобильника [5]. Антиукраїнська політика Польщі розглядається у працях Л. Ясінчука [15 – 17].

На особливу увагу заслуговують праці, предметом дослідження яких виступили суспільно-політичні та культурно-освітні процеси у Надсянні, Лемківщині та Холмщині. У «Лемківських календарях» упродовж 1994 – 2009 рр. побачили світ розвідки О. Костаревича [6], І. Щерби [13] та ін. З'явилося чимало наукових розвідок [11] і досліджень [7; 8], присвячених Холмщині та Надсянню.

Павлів І. Діяльність українського педагогічного товариства...

Мета статті – розкрити особливості та основні напрямки діяльності УПТ на землях Надсяння, Лемківщини та Холмщини 1919 – 1939 рр.

Виклад основного матеріалу. У 1922 р., був скликаний перший загальний з'їзд членів Українського педагогічного товариства (УПТ). За участю лише 50 делегатів. Однак він мав велике значення для Товариства та його функціонування, позаяк визначив напрями й цілі діяльності в нових умовах. 6 червня 1923 р. на черговому З'їзді ухвалено обидві зміни з одночасним доповненням статуту новим положенням, яке у разі затвердження шкільними властями, надало б можливість створення УПТ курсів «вищої освіти». Новий статут зареєстровано, однак, лише в 1924 р., після обмеження простору діяльності УПТ до чотирьох галицьких воєводств (Львівське, Станіславівське, Тернопільське і Краківське), а також відмові положенню про створення курсів «вищої освіти», при цьому ще й залишили товариству стару назву. Остаточо товариство перейменували у 1926 р. і з цього часу повсюдно вживали назву «Рідна школа» [17, 2].

Однією з принципових цілей діяльності «Рідної школи» у 1920 – 1939 рр., було прагнення організації якнайбільшої кількості державних загальних шкіл з українським мовою навчання.

Адміністрація постійно заважала діяльності «Рідної школи». Такою перешкодою була, напр., заборона зборів добровільних внесків на українські школи. Це стосувалося усіх публічних місць, навіть церкви. Для того, щоб усе-таки легально організувати збори пожертвувань, потрібно було мати дозвіл від окремих воєвод. Однак й це не завжди допомагало. Траплялися випадки, коли місцеві власті, особливо поліцейські органи, не визнавали згадані дозволи.

Закривалися також школи, що співпрацювали з УПТ. У 1924 – 1925 н.р. адміністративні власті видали рішення про закриття 19 освітніх закладів «Рідної школи» (права більшість з них функціонувала й надалі). Українське педагогічне товариство, незважаючи на ці проблеми, постійно розширювало сферу діяльності. Безсумнівною перемогою УПТ було охоплення опікою дітей у дошкільному віці так званою організацією «збірних лекцій», а також створення шкіл, що довчали молодь у віці 14 – 18 років (після 1932).

Дошкільне виховання українських дітей було цілком компетенцією приватних закладів, об'єднаних товариством «Рідна школа». Дошкільні заклади функціонували лише на теренах трьох воєводств Східної Галичини. Однак вони створювалися у відносно великих осередках міських українців, таких як Перемишль, Ярослав, Сянок, Хелм, Замость, Томашів, Криниця.

Розвиток дошкільних закладів «Рідної школи» був значним, особливо в другій декаді існування Другої Речі Посполитої. У 1934 р. завдяки піклуванням, розпочатим Головним Відділом Товариства, опубліковано підручник для виховательок дитячих садочків [19].

Усі дошкільні заклади «Рідної школи», функціонували лише на просторі трьох воєводств Східної Галичини, зокрема, Перемишлі та Ярославі [23, 11].

У міжвоєнний період УПТ продовжувало діяльність у сфері приватних загальних закладів освіти, однак досягнення «Рідної школи» були значно скромнішими у порівнянні з дошкільними закладами. Склалося так з декількох причин. До основних належали дуже високі кошти на утримання шкіл, з якими не могло впоратися бідне суспільство, приватні школи УПТ були занадто дорогими для пересічних громадян. Інша причина полягала у тому, що вчителі цих шкіл отримували значно меншу заробітну плату, ніж педагоги, працевлаштовані в державних закладах. Часом різниця становила майже половину державної ставки. Очевидно, це не заохочувало до роботи в шкільних

зкладах УПТ [22]. Кільканадцять загальних шкіл «Рідної школи» були ліквідовані адміністративною владою, найбільше таких було у 1923 – 1925 рр. – 19 загальних шкіл УПТ [20, 89]. Число учнів у загальних школах «Рідної школи» становило від 50 до 260, але найчастіше у них навчалися 160 – 200 дітей. Крім загальних перемиських, сяноцьких шкіл, подібну кількість дітей мали, наприклад, школи УПТ в Ярославі і Холмі, тобто в типових містах східних повітів [4, 8–9].

Товариство організувало навчання на так званих «збірних лекціях». Цю форму навчання використовували у місцевостях, де з різних причин не можна було організувати школи, наприклад, школа була за три і більше кілометрів від села. Особливо це стосувалося гірських територій.

Упродовж часу існування «Рідна школа» мала різну кількість пунктів навчання у такій формі: 1930 р. – 32 пункти; 1933 р. – 26 пунктів (1040 дітей); 1934 р. – 26 пунктів (1058 дітей); 1935 р. – 13 пунктів (118 учнів); 1937 р. – 18 пунктів [19, 170].

Частина з так званих «збірних лекцій» на практиці була типовими загальними школами. «Рідна школа» намагалася через їх організацію утримати деякі зі закритих пунктів навчання владою заклади.

Українське педагогічне товариство організувало професійні школи середнього рівня, чимало професійних курсів, що повчали молодь. Шкільна середня і професійна освіта майже цілком утримувалася «Рідною школою».

Крім шкільної діяльності, УПТ було також організатором курсів для неграмотних, курсів українознавства, влаштувало різноманітні лекції, концерти, дитячі забави, театральні огляди; утримувало власні оркестри, хори, театральні й танцювальні колективи, а також постійні й мандрівні бібліотеки. «Рідна школа» вела також видавничу діяльність: журнали «Вчитель», «Дзвінок» (для дітей), «Рідна школа». Видання останнього започатковано 1926, однак через брак матеріальних ресурсів на низько тиражний і збитковий пресовий орган, після шостого числа часопис припинив існування. Видання «Рідної школи» відновлено наприкінці 30-х рр. [15, 171].

УПТ видавало також шкільні підручники, книжки для дітей і молоді, допоміжні матеріали для навчання. У 1926 р. наприклад з'явилися чотири шкільні (12 тис. екз.) підручники ще п'ять були на стадії друку [21, 132].

У звіті про діяльність «Рідної школи» в Перемишлі подано також число і склад його членів. Так «Рідна школа» об'єднувала 394 особи, 340 чоловіків і 54 жінки. Соціальний склад членів був таким: «7 селян, 70 міщан, 50 ремісників, 23 підприємців, 14 священників, 42 народних учителів, 52 професорів, 58 державних службовців, 46 приватних службовців, 10 адвокатів, 3 лікарі, 2 інженер, 7 зарібників і 10 інституцій» [12].

Дані за 1936 – 1937 н.р., оприлюднені на загальних зборах 21.10.1937 р., засвідчують ріст чисельності кружка «Рідної школи», зокрема в повіті, на що звертав увагу на попередніх зборах представник Головної управи «Рідної школи» у Львові. Загалом, у повіті кружок об'єднував 2.194 членів, однак дуже мало в них вели активну роботу. В самому Перемишлі членами «Рідної школи» були 269 осіб. З них – 56 професорів середніх шкіл, 16 народних учителів, 21 священник, 60 ремісників і підприємців, 20 державних службовців, 24 приватні службовці, 10 судових службовців, 14 адвокатів, 6 лікарів, 3 інженери-архітектори, 12 залізничників, 4 працівники пошти та ін. За неповними даними кружок «Рідної школи» влаштував протягом року 285 імпрез, зокрема, 45 театральних вистав, 27 концертів, 22 фестини, 47 заходів з нагоди Дня матері, 90 дитячих ранків, 1 бал.

У наступному навчальному році (1934 – 1935) загальні видатки на школи дещо зменшилися – до 16.802,03 зл. «З того на початкову школу припадало в сумі 5.117,36 зл

Павлів І. Діяльність українського педагогічного товариства...

(недобір 273,43 зл), на фахово-доповнюючу школу – 11.684,69,92 зл 20». Слід додати, що, крім цих двох шкіл, Перемиський кружок «Рідної школи» фінансував учительку в народній школі в Халупках Медицьких, опікувався садочками по селах та гуртками «доросту при кружку».

Керівний склад залишався незмінним і на загальних зборах 18.10.1935 р. був переобраний в такому складі: «д-р Микола Рибак – голова, проф. Іван Гонтарський – заступник голови, емер, вчитель Дмитро Пеленський – секретар, дир. Олександр Рейнарович – скарбник; члени: проф. Марія Гривнакова, інж. Ольга Козакова, проф. Дмитро Грегोलінський; заступники членів: проф. Стефанія Лотоцька-Куник, емер.вчитель Денис Стельмах, емер.вчитель Євген Михаловський. Контрольна комісія – члени: Осип Ярошевич, Марко Михайло, інж. Антін Артемович; заступники членів: дир. Осип Станимир, д-р Володимир Блюй».

У своєму звіті на загальних зборах секретар Д. Пеленський звертав увагу на поганий фінансовий стан кружка «Рідної школи», назвавши причиною цього апатію, що огорнула українське суспільство. На майже 600 записаних членів кружка, фактичних є всього 250, з яких 2254 вплачують щомісячно 1% від своїх доходів, а 25 сплачують тільки річну вкладку. За фінансовим звітом, загальний дохід становив 16.945,37 зл, «в тому: місячні відсоткові датки – 6.033,83 зл, членські внески – 84 зл, пожертви – 885,28 зл, осіння збірка – 746,81 зл, коляда – 2.177,68 зл, писанка – 839,60, фахово-доповнююча школа – 442,21 зл, школа ім. Шашкевича – 4.155,47 зл, різні врати – 782,53. З загальної суми видатків 16.706,62 зл, на фахово-доповнюючу школу видано 7.646,61 зл, на школу ім. Шашкевича – 4.945,29 зл». Отже, шашкевичівка не потребувала дотацій кружка «Рідної школи», бо її доходи переважали над видатками. Та «мимо цього перемиський кружок був цього року заборгований на 7.370,31 зл, з того в «Українській Щадниці» на 5.259,10 зл, у страхуванні 1.529,08 зл, у платах учителів – 582,13 зл» [12, 162–163].

На загальних зборах 21.10.1937 р. обрано нову управу кружка «Рідної школи» в Перемишлі в такому складі: голова д-р Микола Рибак, члени: о.кан. Іван Качмар, дир. Євген Михаловський, п. Стефанія Куликова, проф. Іван Гонтарський, дир. Олександр Рейнарович, дир. Дмитро Пеленський; заступники членів: Осип Сенечко, Володимир Нагайський і Володимир Кебуз. Членами Контрольної комісії стали: проф. Іван Околот, дир. Осип Станимир, інж. Антін Артемович; заступниками: д-р Роман Несторович і мгр Степан Навроцький [12].

У 1937 – 1938 н.р. створений повітовий союз кружків «Рідної школи» в Перемишлі «нараховував 48 кружків і 2.253 члени. Протягом того року їх заходами організовано 25 концертів, 28 фестинів, 35 забав, 150 вистав для дітей і 32 для дорослих. У 59 садках на початку було 2.114 дітей, при кінці – 1.809, а у Стібні – 34 дитини». Активну організаційно-виховну діяльність проводили кружки в селах: Болестрашичі, Валява, Вовче, Іскань, Дрогоїв, Мацьковичі, Нижанковичі, Рожубовичі, Стібно, Халупки Медицькі. «До найслабших належали: Барич, Биків, Борагичі, Вірко, Вірочко, Коритники, Накло, Сільний Склад, Сянок, Кросно. До основних причин слабкої діяльності належали: байдужість громади, застарілі громадсько-політичні погляди селян і брак ідейних та енергійних діячів на місцях» [12, 193].

На початку 1939 р. «Рідна школа» мала: 80 хорів (2148 членів), 10 оркестрів (133 музикантів) і бібліотеки (79207 книжок). У лекціях й рефератах створених і проведених за ініціативою Товариства, в 1938 році – взяли участь 24524 слухачів.

Подібно, як інші товариства (напр. Просвіта), «Рідна школа» щорічно проводила Свято «Рідної школи». Таким чином, вони не тільки популяризували діяльність Товариства, але й збирали пожертвування на користь УПТ.

Український національний освітній рух був представлений численною кількістю діячів та ентузіастів, які працювали на просвітницькій ниві. Одним з них був учасник визвольних змагань катехит Петро Голинський. Він був організатором низки заходів, пов'язаних з духовним життям молоді (наприклад, святкування патрона гімназії священномученика Йосафата Кунцевича), куратором «Марійської Дружини» та ін. В перемиській гімназії з його участі відзначали ювілейні дати письменників (Івана Франка, Юрія Федьковича, Ольги Кобилянської), 100-ліття роковин публікації «Енеїди» Івана Котляревського.

Щорічно Перемиська гімназія проводила в березні концерти на честь Тараса Шевченка, на які запрошувалися громадські діячі міста та духовні особи на чолі з владикою Йосафатом Коциловським. Стало традицією влаштовувати в гімназії фізкультурно-вокальні виступи під керівництвом Є. Бачинського, на початку травня – День Матері, а в бурсах, крім цього, відзначали свято Першого листопада, річницю боїв під Крутами.

Особливо у Перемишлі була роль товариство «Рідної школи». Під опікою товариства перебували тут всі українські приватні школи міста і повіти, а передовим, школа ім. Шашкевича, як одинока вище зорганізована (семи-класна) народна школа в повіті. В 1925 – 1926 н.р. тут навчали 444 дитини. Поруч з нею також фахово-доповнююча школа, що містилася в цьому самому будинку, відбуваючи свої заняття в другій половині дня (98 учнів). Крім цього, товариство оплачував одного вчителя у школі Братства св. о.Миколая (138 дітей), учителя у школі в Халупках Медицьких (24 учні) та й удержував курс неграмотних і збірні лекції (неорганізованої школи) в Бахові (32 дітей). Головою кружка «Рідної школи» був д-р Степан Дмоховський, заступником – Теодор Соман, секретарем – проф. Степан Бобеляк, скарбником – Михайло Марко, господарем – о. Михайло Комарницький [9, 50].

Висновки. виявлено, що найбільш потужною з боку національних громадських організацій і партій була підтримка української школи в Надсянні. Натомість на Холмщині українські товариства були нечисельними і розрізненими, а в Лемківщині перешкоди національному шкільництву чинили, окрім поляків, ще й місцеві москвофіли. У досліджуваний період, особливо значимою була роль Українського педагогічного товариства. За його сприяння діяли заклади освіти різного рівня, а також організувалося навчання на «збірних лекціях». «Рідна школа» забезпечувала освітою понад половину української молоді, що навчалася у середніх школах з українською мовою навчання. Засвідчено, що активізація роботи товариства «Рідна школа» сприяла створенню нових художніх колективів, проведенню національних культурно-мистецьких акцій. Традиційними стали такі форми освітньої роботи: культурно-гімнастичні виступи, концерти, святкування Дня матері, Першого листопада, річниці битви під Крутами, спортивні змагання та ін. Важливе значення для підвищення рівня освіченості українців мала видавнича робота «Рідної школи», що концентрувалася у журналах «Вчитель», «Дзвінок», «Рідна школа», а також на виданні й поширенні підручників, книжок для дітей та молоді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Галай М. Система підготовки вчителів Другої Речі Посполитої у 1932 – 1939 роках / М. Галай // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць. – 2012. – Вип. 60 (№ 5). – С. 245–251.
2. Герцюк Д. Громадська підтримка розвитку української середньої школи у Галичині (кінець XIX – перша третина XX ст.) / Д. Герцюк // Вісник Львівського університету. Серія : Педагогіка. – 2008. – Вип. 24. – С. 245–252.
3. Гон М. Українсько-польські стосунки між двома війнами (1921 – 1939 рр.). Контroversійність українсько-польського діалогу на Волині (1921 – 1923 рр.) / М. Гон // Україна і Польща в XX ст. : Проблеми і перспективи взаємовідносин : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки

Павлів І. Діяльність українського педагогічного товариства...

України, НПУ ім. М. П. Драгоманова, Краківська пед. акад. ім. Комісії Едукації Народової. – Київ; Краків : [б. в.], 2002. – С. 42 – 43.

4. Звіт Українського педагогічного гуртка в Рогатині за 1923/24 н.р. –Рогатин, 1924. – С. 8–9.

5. Кобильник Р. Українське питання в концепціях польських проурядових партій (1926 – 1930 рр.) / Р. Кобильник // Україна і Польща в ХХ столітті : проблеми і перспективи взаємовідносин : зб. наук. пр. – Київ – Краків, 2002. – С. 95–98.

6. Костаревич О. Шкільництво на Лемківщині / О. Костаревич // Лемківський календар на 2004 р. – 2003. – С. 51–57.

7. Макар Ю. Українсько-польське протистояння на Холмщині : причини, характер, наслідки / Ю. І. Макар // Волинь і Холмщина 1938 – 1947 рр. Польсько-українське протистояння та його відлуння. Дослідження, документи, спогади. – Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ, 2003. – С. 71–97.

8. Макар Ю. Холмщина і Підляшся в першій половині ХХ ст. : історико-політична проблематика / Ю. Макар. – Львів : Інститут українознавства НАН України ім. І. Крип'якевича, 2003. – 88 с.

9. Рідна школа. Українське педагогічне товариство. Діяльність за адміністративний рік 1925 – 26. – Львів, 1936. – 85 с.

10. Стівбуха Д. Політика Другої Речі Посполитої щодо західно-українських земель у міжвоєнний період (1921 – 1939 рр.) / Д. Стівбуха // Україна і Польща в ХХ столітті. Проблеми і перспективи взаємовідносин : Збірник наукових праць. – Київ – Краків, 2002. – С. 102–104.

11. Українці Холмщини і Підляшся : історична доля, духовна і матеріальна культура впродовж віків : Зб. наук. праць / [за заг. ред. М. М. Кучерепи]. – Луцьк : ВАТ «Волинська обласна друкарня» – РВВ «Вежа» Волин. націон. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. – 568 с.

12. ЦДА України у м. Львові, ф. 179, оп. 2, спр. 2453, арк. 45 – 46., арк. 58., арк. 76., арк. 78 – 82.

13. Щерба Г. Розвиток освіти в Північній Лемківщині XVII – ХХ ст. // Визвольний шлях. 2000. – С. 37–41.

14. Яремчук В. Д. Національні проблеми загальноосвітньої школи України : історія і сучасність / В. Д. Яремчук. – К. : ІСДО, 1993. – 100 с.

15. Ясінчук Л. 50 років Рідної школи (1881 – 1931) / Л. Ясінчук. – Львів, 1931. – 171 с.

16. Ясінчук Л. Наша оборона / Л. Ясінчук // Рідна школа. – 1938. – Ч. 9. – С. 138–139.

17. Ясінчук Л. Азбука нації. Рідна школа // Новий час. – № 22. – С. 2.

18. Яців Я. Національно-патріотичне виховання учнівської молоді у позаурочний час на західноукраїнських землях (1919 – 1939 рр.) : [монографія] / Я. М. Яців. – Дрогобич : Коло, 2004. – 276 с.

19. Biuletyn Polsko-Ukraiński, 1933, nr 4, s. 56; 1935, nr 88. s.8; 1935, nr 121. s. 381; 1936. nr 140, s. 11; 1937, nr 206, s. 170;

20. Papierzynska-Turek M. Sprawa ukraińska w Drugiej Rzeczypospolitej, 1922 – 1928 / M. Papierzynska-Turek. – Krakow : Wyd-wo Literackie, 1979. – 389 s.

21. Ukraińskie szkolnictwo prywatne w Polsce // Natio. – 1927. – nr 3 – 4 – S. 132.

22. W sprawie referatu pro Ridnu Szkołu. – Lwów, 1923. – 31V.

23. Zjazd Towarzystwa Ridna Szkoła // Biuletyn Polsko-Ukraiński. – 1936. – nr 140. – S. 11.

REFERENCES

1. Halai M. Systema pidhotovky vchyteliv Druhoi Rechi Pospolytoi u 1932 – 1939 rokakh / M. Halai // Hileia: naukovyi visnyk. Zbirnyk naukovykh prats. – 2012. – Vyp. 60 (№ 5). – S. 245–251.

2. Hertsyuk D. Hromadska pidtrymka rozvytku ukraińskoi serednoi shkoly u Halychyni (kinets KhKh – persha tretyna KhKh st.) / D. Hertsyuk // Visnyk Lvivskoho universytetu. Seria : Pedahohika. – 2008. – Vyp. 24. – S. 245–252.

3. Hon M. Ukrainsko-polski stosunki mizh dvoma viinamy (1921 – 1939 rr.). Kontroversiiniist ukrainsko-polskoho dialohu na Volyni (1921 – 1923 rr.) / M. Hon // Ukraina i Polshcha v XX st. : Problemy i perspektvyv vzaiemovidnosyn : zb. nauk. pr. / M-vo osvity i nauky Ukrainy, NPU im. M. P. Drahomanova, Krakivska ped. akad. im. Komisii Edukatsii Narodovoi. – Kyiv; Krakiv : [b. v.], 2002. – S. 42 – 43.

4. Zvit Ukrainskoho pedahohichnoho hurtka v Rohatyni za 1923/24 n.r. –Rohatyn, 1924. – S. 8–9.

5. Kobyl'nyk R. Ukrainske pytannia v kontseptsiiakh pol'skykh prouriadovykh partii (1926 – 1930 rr.) / R. Kobyl'nyk // Ukraina i Pol'shcha v KhKh stolitti : problemy i perspektyvy vzaiemovidnosyn : zb. nauk. pr. – Kyiv – Krakiv, 2002. – S. 95–98.
6. Kostarevych O. Shkilnytstvo na Lemkivshchyni / O. Kostarevych // Lemkivskyi kalendar na 2004 r. – 2003. – S. 51–57.
7. Makar Yu. Ukrainsko-polske protystoiannia na Kholmshchyni : prychny, kharakter, naslidky / Yu. I. Makar // Volyn i Kholmshchyna 1938 – 1947 rr. Pol'sko-ukrainske protystoiannia ta yoho vidlunnia. Doslidzhennia, dokumenty, spohady. – Lviv : Instytut ukrainoznavstva im. I. Kryp'iakevycha NANU, 2003. – S. 71–97.
8. Makar Yu. Kholmshchyna i Pidliashshia v pershii polovyni KhKh st. : istoryko-politychna problematyka / Yu. Makar. – Lviv : Instytut ukrainoznavstva NAN Ukrainy im. I. Kryp'iakevycha, 2003. – 88 s.
9. Ridna shkola. Ukrainske pedahohichne tovarystvo. Diialnist za administratsiinyi rik 1925 – 26. – Lviv, 1936. – 85 c.
10. Stovbukha D. Polityka Druhoi Rechi Pospolytoi shchodo zakhidno-ukrainskykh zemel u mizhvoiennyi period (1921 – 1939 rr.) / D. Stovbukha // Ukraina i Pol'shcha v KhKh stolitti. Problemy i perspektyvy vzaiemovidnosyn : Zbirnyk naukovykh prats. – Kyiv – Krakiv, 2002. – S. 102–104.
11. Ukraintsi Kholmshchyni i Pidliashshia : istorychna dolia, dukhovna i materialna kultura vprodovzh vikiv : Zb. nauk. prats / [za zah. red. M. M. Kucherepy]. – Lutsk : VAT «Volynska oblasna drukarnia» – RVV «Vezha» Volyn. natsion. un-tu im. Lesi Ukrainky, 2008. – 568 s.
12. TsDIA Ukrainy u m. Lvovi, f. 179, op. 2, spr. 2453, ark. 45 – 46., ark. 58., ark. 76., ark. 78 – 82.
13. Shcherba H. Rozvytok osvity v Pivnichnii Lemkivshchyni KhVII – KhKh st. // Vyzvolnyi shliakh. 2000. – S. 37–41.
14. Iaremchuk V. D. Natsionalni problemy zahalnoosvitnoi shkoly Ukrainy : istoriia i suchasnist' / V. D. Yaremchuk. – K. : ISDO, 1993. – 100 s.
15. Iasinchuk L. 50 rokiv Ridnoi shkoly (1881 – 1931) / L. Yasinchuk. – Lviv, 1931. – 171 s.
16. Iasinchuk L. Nasha oborona / L. Yasinchuk // Ridna shkola. – 1938. – Ch. 9. – S. 138–139.
17. Iasinchuk L. Azbuka natsii. Ridna shkola // Novyi chas. – № 22. – S. 2.
18. Iatsiv Ya. Natsionalno-patriotychne vykhovannia uchnivskoi molodi u pozaurochnyi chas na zakhidnoukrainskykh zemliakh (1919 – 1939 rr.) : [monohrafiia] / Ya. M. Yatsiv. – Drohobych : Kolo, 2004. – 276 s.
19. Biuletyn Pol'sko-Ukraïnski, 1933, nr 4, s. 56; 1935, nr 88. s.8; 1935, nr 121. s. 381; 1936. nr 140, s. 11; 1937, nr 206, s. 170;
20. Papierzynska-Turek M. Sprawa ukrainska w Drugiej Rzeczypospolitej, 1922 – 1928 / M. Papierzynska-Turek. – Krakow : Wyd-wo Literackie, 1979. – 389 s.
21. Ukraïnskie szkolnictwo prywatne w Polsce // Natio. – 1927. – nr 3 – 4 – S. 132.
22. W sprawie referatu pro Ridnu Szkołu. – Lwów, 1923. – 31V.
23. Zjazd Towarzystwa Ridna Szkoła // Biuletyn Pol'sko-Ukraïnski. – 1936. – nr 140. – S. 11.

Статтю подано до редакції 12.03.2016 р.